

20130721 Thomaskerk –Amsterdam.
Lukas 18: 9-14

Jezus vertelt een gelijkenis.

Dat betekent: opletten geblazen omdat hij zijn hele boodschap in zulke parabellen samenvatte: *en zonder gelijkenissen sprak hij tot hen niet*, staat er in twee van de evangeliën.

Deze keer gaat het om twee mensen die naar de tempel komen om er te bidden. Niet om er zaken te doen –wat ook heel goed kan -, niet voor de gezelligheid, niet om te zingen maar om te bidden.

Het gaat dus niet om mensen die uit gewoonte of automatisch bij de gemeente behoorden; ook niet om mensen ‘die er weinig mee hadden’ zoals dat tegenwoordig vaak heet, maar om twee meelevende gelovige mensen, die hun geloof tot basis van hun leven hebben gemaakt;

De een is een Farizeeër, u weet wel, een lid van de grote en brede organisatie van vooral leken, die ernst maakten met hun religie: het waren orthodoxe soms ook vrijzinnige mensen die zich toelegden op het bestuderen, interpreteren en houden van de aan Mozes toegeschreven wetten, die veel geld gaven voor mensen die het nodig hadden en die moedig waren in het verzet tegen de romeinse bezetter. Mensen met veel discipline, die over het algemeen een voorbeeldig leven leidden. Paulus was een Farizeeër, Johannes de Doper waarschijnlijk ook en de beroemde joodse historicus Flavius Josephus aan wie wij zoveel kennis te danken hebben, eveneens. Farizeeërs waren model burgers, mensen die je graag als collega’s of burens zou hebben.

We moeten ons dus niet laten leiden door de latere strijd tussen kerk en farrizeerdome.

Toch komen ze er in de gelijkenis niet erg goed af. Gelovige mensen, zegt Jezus, hebben erg vaak en gauw hun oordeel klaar. Zij oordelen veel en snel. En ze zijn heilig overtuigd van hun eigen gelijk. Er zijn veel slechte mensen, heet het dan, en daar horen wij gelukkig niet bij. Wij stelen niet, bedriegen niet, wij zijn niet ontrouw en we zijn niet onrechtvaardig, wij discrimineren armen niet en trekken de rijken niet voor zoals die man daar, die egoïstische belastinginspecteur, die onder de bescherming van de overheid zelf zijn tarieven mag vaststellen.

Het is die moralistische houding, zegt Jezus die Farizeeërs zo irritant maar ook zo eenzaam maakt.

Eenzaam met betrekking tot andere mensen omdat ze alleen maar kunnen waarschuwen en veroordelen.

Zij kunnen wel medelijden hebben met die arme zondaren die niet zo goed leven als hij, maar zij kunnen hen niet echt accepteren. En bij zijn medegelovigen is hij eenzaam omdat mensen zich ongemakkelijk voelen bij iemand die moreel zoveel hoger staat als zij weten van zichzelf.

Toen Mandela werd veroordeeld in 1964 tot levenslange gevangenschap werd hij internationaal beroemd, niet alleen als een compromisloze strijder voor de afschaffing van de Apart-

heid maar ook als man die in de gevangenis geen enkele arrogante vertoonde. Hij maakte zichzelf klein (vernederde zichzelf zou Mattheus hebben geschreven) en stelde zich geheel en al ten dienste van zijn medegevangenen en van zijn bewakers. Zijn vijanden, de regering, de rechterlijke macht en zijn kwelgeesten op Robben Eiland waar hij vast zat, gedroegen zich hoogmoedig; Mandela gedroeg zich als een dienaar van allen.

Hij hielp de zwarte Zuid-Afrikanen om zich voor te bereiden op verzoening met hun overheersers. Zo werd hij de belichaming van onze tekst van vanmorgen: *wie zichzelf verhoogd zal vernederd worden en wie zichzelf vernederd zal verhoogd worden*. Hoogmoed komt voor de val; zichzelf klein maken bij andere mensen maakt geliefd en geëerd.

[De vertaling *wie zichzelf vernederd* is verwarrend. Het Griekse werkwoord betekent *klein maken, jezelf niet opblazen, echte nederigheid tonen*.]

Het voorbeeld van Mandela laat zien dat zo'n spreuk als onze tekst geen onwerkelijkheid is: mensen kunnen zich verhogen of vernederen: dat is een oefening die niet gemakkelijk is maar wel tot onze menselijke mogelijkheden behoort. Het is minderheidsgedrag, maar daarom niet minder werkelijk.

Jezus preekt hier niet. Hij constateert en geeft daarmee aan dat het menselijk gedrag zijn eigen oordeel en zijn eigen belofte in zich draagt. Het gaat ook niet om een soort gelovig oordeel, het gaat om wat iedereen kan waarnemen: hoogmoedige mensen, die zichzelf beter achten dan anderen, bestaan er bij de vleet, mensen die zo'n inzicht hebben in hun eigen tekortkomingen en teleurstellingen en daarvan nederigheid hebben geleerd zijn er maar weinigen, maar zij zijn het wel die ons hoop geven en moed voor het echte mens-zijn.

Dat begint al in het klein. Mensen die hun verontschuldiging kunnen aanbieden, die hun fouten kunnen toegeven zijn dun gezaaid maar heel verfrissend. Denkt u maar aan de moeite die politici, bankiers, journalisten en dominees of priesters – en wij allemaal - hebben om ruiterlijk toe te geven dat zij alle reden hebben tot nederigheid, maar ook dat mensen die dat wel doen en oprecht menen, mensen zijn die ons niet boos maken, maar juist moed geven. Je excuus maken, ruiterlijk toegeven dat je fout bent geweest en daarvoor je oprechte excuses aanbiedt, versterkt de bereidheid om te vergeven, mensen een nieuwe start te geven. Wie zichzelf klein maakt, wordt verhoogd, zegt de Meester

Het gaat niet alleen om een constatering van een algemene waarheid.

Voor ons is het extra ontroerend, omdat het ook over de Christus zelf gaat. Die heeft vunzig zelf gezegd dat hij nederig is en dus ook zachtmoedig (Matt.11) Wij hebben geleerd in de gemeente van Christus, dan wij over God alleen maar weten wat ons door Jezus is getoond. Wij herinneren elkaar daar regelmatig aan: *niemand heeft ooit God gezien, maar zijn zoon heeft hem ons verklaard, schrijft Johannes in zijn evangelie*. Van Jezus weten wij dat zijn meest zichtbare eigenschap was dat hij zichzelf klein maakte: door mens te worden, door anderen vrij te maken, door de voeten van zijn leerlingen te wassen, door zich voor anderen te laten arresteren, veroordelen en doden.

En dat is niet in tegenspraak met zijn kracht. Alles wat bij hem de overwinning meebrengt – de genezingen, de vergeving, - is verkregen doordat hij zich klein maakte. Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde, zegt hij aan het eind van zijn leven. En dat zegt hij ion een adem met zijn bereidheid om zich in alles klein te maken.

Is dat ook niet wat wij van God weten? Doorgaans denken wij bij God in termen van oneindige grootheid.

Natuurlijk, God is groot! Allah Akbar! Ook in de joodse bijbel klinkt de belijdenis mee dat God groot is, vooral als het gaat om de schepping en de menselijke verbijstering over wat groter is dan wij mensen. Maar in verreweg de meeste reacties wordt Gods grootheid in verband gebracht met zijn liefde, zijn mededogen en zijn betrokkenheid bij ons leven.

Het zijn de kleine dingen waaruit de grootheid van God blijkt: de diepste dingen die in het joodse en het christelijke geloof over God begrepen zijn is niet waar God als met een moker de geschiedenis vormt geeft maar waar hij als een kleine mens en god als een vader en een moeder met mensen omgaat die hem geduldig zoeken. God wordt niet zozeer gekend uit zijn grote gebaren –die zijn er natuurlijk ook en geven ook aanleiding toe veel liederen en bekentenissen – maar uit zijn kleine daden. God is groot omdat hij klein wil zijn. Vandaar ook zijn voorliefde voor armen van geest en vermogen, vandaar zijn voorkeur voor vredemakers, voor mensen die tussen de raderen van de geschiedenis lijken te zijn gevallen.

God zelf is nederig, d.w.z. is bereid om zich klein te maken. Dat is zijn grootheid. Daarmee verlost hij mensen van hun zorgen en angsten.

Kijk maar eens naar de tweede man in de gelijkenis. De man die is komen vast te zitten in het verkeer van de wereld. Die ooit een foute keus heeft gemaakt door voor zijn verhoging te kiezen: voor het grote geld en voor de macht, een man die ooit dacht dat het mens-zijn gaat over voor jezelf opkomen, over je vermannen, over winnen en over het oordelen over de zwakke en slechte mensen.

Maar in de gelijkenis van deze morgen gaat het over een man die vrij wordt, vrijgesproken, die zich klein maakt tegenover de kleine God, die hem tegemoet treedt met genade en vergeving.

De held van de gelijkenis is iemand die inzicht vertoont niet in de zwakheid van anderen maar van zichzelf. En die van zijn eigen veelvuldig falen geen geheim te maken. Die durft om nederig excuus te vragen en die niet van anderen te eisen..

Nelson Mandela leerde zijn medegevangenen dat de pijn die de apartheid had veroorzaakt alleen kan worden weggenomen door verzoening en vergeving. *Door mensen die groot genoeg waren om zich klein te maken.*

De grof verdienende belasting inspecteur met zijn zelf bedachte bonussen en zijn hoogverheven status boven de kleine mensen om hem heen, had ontdekt dat zijn hoogheid hem van zijn medemensen maar ook van God had verwijderd. Hij geeft het toe en ontdekt de nederigheid als de poort naar zijn eigen vrijheid; en die vrijheid krijgt kracht als hij daar daden aan verbindt die zijn nederigheid gestalte geven: hij moet afzien van zijn afstand- scheppende rijkdommen; hij moet wat hij onrechtmatig had verkregen op de een of andere manier teruggeven aan degenen op wies rug hij rijk is geworden. Hij moet sterk worden op de manier van Jezus zelf. Hij moet zich klein maken wil hij ooit 'verhoogd' worden.

Zo wordt hij een nieuw mens gerechtvaardigd om te leven, geliefd bij God en de mensen.
Amen